

การสำรวจทางชาติพันธุ์ของชนเผ่าไทในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นางรัตนาพร เศรษฐกุล

นางสาวชุลีพร วิมุกตานนท์

ดร. วิมลรัตน์ อนุภาพ

งานวิจัย

รายงานวิจัยฉบับที่ 1 มหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่

ได้รับทุนอุดหนุนจากโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย

(พ.ศ. 2526 - 2527)

กิติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง "การสำรวจทางชาติพันธุ์ของชนเผ่าไทในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง จังหวัดเชียงใหม่" เป็นงานวิจัยเรื่องแรกที่มหาวิทยาลัยพายัพได้รับทุนอุดหนุนจากโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2526 - 2527 คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณทบวงมหาวิทยาลัยที่ให้ความสนับสนุนการวิจัยนี้ และขอขอบคุณคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยพายัพที่เห็นความสำคัญของการวิจัยและให้การสนับสนุนตลอดมา

ในการค้นคว้าเอกสารและสัมภาษณ์ข้อมูลต่าง ๆ นั้น คณะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากหอกำนันบุญทอง ใบสุพันธ์ กำนันตำบลวงเหนือ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ท่านพระครูวุฒิชัยธรรมคณาทร เจ้าอาวาสวัดศรีมุงเมือง ผู้สูงอายุหลายท่านในหมู่บ้านเมืองหลวง คุณครูวิชรา ใบสุพันธ์ และอาจารย์สุภาพ ชัยมงคล ทำให้ได้ข้อมูลที่นาสนใจมากมาย สำหรับแผนที่ประกอบงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์พวงเพชร ภูมิ อาจารย์ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอาจารย์ไคน์ล็ค ภูมิ ภาพถ่ายทางอากาศของหมู่บ้านเมืองหลวงและข้อมูลเกี่ยวกับเวียงเก่านี้ได้รับความกรุณาจาก ผ.ศ. นवलศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์ ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง

หน่วยงานราชการที่ได้ให้ความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง คือ ที่ว่าการอำเภอคอยสะเกิดและโครงการชลประทานหลวงแม่อวง คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายปรเมศวร์ วิชาสารณบุษย์ นายอำเภอคอยสะเกิดและนายสุวรรณ สว่างแจ้ง นายช่างผู้ควบคุมโครงการฯ เป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ มีนักศึกษาที่ช่วยวิจัยคือ นางสาวอารีย์ กิจสว่าง นางสาวสะอาด เติมสมาน นางสาวมาลี ชมเกษ นางสาววาสนา อยู่เกียรติกุล และนายสมหมาย อินทรรองพล คณะผู้วิจัยขอขอบคุณที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัย

ขอขอบคุณ คุณศศิวิมล ศรีสง่า เลขานุการศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยพายัพ ที่ได้กรุณาพิมพ์งาน
วิจัยชิ้นนี้อย่างรีบเร่งจนเสร็จลงด้วยดี

คณะผู้วิจัย

PAYAP UNIVERSITY

จังหวัด...
มทคคยอ. ๖๖.

หน้า ๑. *ชวราคำ โดยบ้านหนึ่ง หมู่บ้าน ทระกูล สันติภาพ ๑๘๖๐ ปี พ.*

ริ้ว

บริเวณที่ร่ายกุมแม่น้ำปิงซึ่งเป็นที่ตั้งของจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนนั้น เป็น
ท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ดังปรากฏเสมอในตำนาน ทงสาวการ หนังสือ และ
บันทึกของนักเดินทางชาติตะวันตก เกี่ยวกับการกวาดต้อนผู้คนจากเมืองเล็กเมืองน้อยใน
แคว้นสิบสองปันนาบ้าง รัฐชานของหม่าบ้าง เข้ามาตั้งถิ่นฐานในล่านนา ภายหลังยังมีการ
อพยพเข้ามาด้วยความสมัครใจเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาทางการเมืองในดินแดนเดิมของตน ผู้คน
เหล่านี้ประกอบไปด้วยชาวไทลื้อ ไทเขิน เจี้ยว หรือไทใหญ่ และไทกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความ
เกี่ยวพันทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมกับไทยวน หรือคนเมืองในล่านนามาชานาน

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงการตั้งถิ่นฐาน ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทลื้อ ^{บ้าน-ทระกูล}
เมืองหลวง ตำบล ^{ชวราคำ} ล่วง-หนือ อำเภอ ^{สันติภาพ} ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มแรกเพื่อเป็น
แนวทางในการศึกษาชนเผ่าไทกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป ชาวไทลื้อ บ้านเมืองหลวง มีความเชื่อ
เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของตนเองว่า บรรพบุรุษได้เดินทางอพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนา
ซึ่งปัจจุบันอยู่ในมณฑลยูนนาน ทางใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้าน
ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 20 ความเชื่อที่ตกทอดกันมานี้สอดคล้องกับร่องรอยของเมือง
โบราณที่ชาวบ้านเรียกว่า ^{เวียงยูน} ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับหมู่บ้านปัจจุบัน อย่างไรก็ตามร่องรอย
ของเมืองเก่านี้ยังไม่ได้ถูกศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง จึงไม่อาจสรุปแน่นอนลงไปได้ ชาวไทลื้อ ^{บ้านเมืองหลวง}
บ้านเมืองหลวงมีเอกลักษณ์คือ ภาษาพูดที่มีสำเนียงเฉพาะต่างจากภาษาเมืองของคนเมือง
มีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและรักพวกพ้อง ความเป็นอยู่นั้นคล้ายคลึงกับชาวชนบท
ในภาคเหนือโดยทั่วไป กล่าวคือ มีชีวิตความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ ยึดมั่นผูกพันกับขนบธรรมเนียม
ประเพณีและศาสนา อาชีพหลักคือการทำไร่ปลูกข้าวและพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น ยาสูบ ถั่ว และ
ผักต่าง ๆ โดยมีการพัฒนาเทคนิคการผลิตให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ จะเห็นได้ว่าชาวบ้านเมืองหลวงนั้น
พร้อมที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น ทั้งจากระบบการศึกษาภายในโรงเรียน และการอบรมเพิ่มเติม
จากหน่วยงานของรัฐบาลที่เข้าไปพัฒนาหมู่บ้าน ชาวบ้านให้ความร่วมมืออย่างดีเสมอ จนได้รับ
เลือกให้เป็นหมู่บ้านพัฒนา ^{บ้านเมืองหลวง}

Abstract

The Ping River valley lowlands, the site of Chiang Mai and Lamphun provinces, is home for many different ethnic groups. Thai chronicles, books, and Western travellers' reports frequently refer to these peoples being brought from many small states in the Sipsong Pan Na (Xishuang Banna) and the Burmese Shan States to be resettled in the Lan Na Thai kingdom. Additional, voluntary migrants fleeing political difficulties in their homelands followed. These peoples included Tai Lu, Tai Khun, Ngiao (Shan), and other Tai groups related politically, ethnically, or culturally to the Tai Yuan, or the Khon Muang of the Lan Na kingdom.

This study examines the settlement and way of life of the Lu in Ban Muang Luang Nua, Luang Nua Commune, Doi Saket District, Chiang Mai Province. This is the first group studied in an examination of other Tai sub-groups that will ensue. The villagers of Ban Muang Luang Nua believe that their village was founded after their ancestors migrated from the Sipsong Pan Na is what is now Yunnan Province of the People's Republic of China, in the 16th century, A.D. This belief coincides with traces of an old city wall adjacent to this village, called today Wiang Kaen. However, since this old site has not been adequately studied so far, nothing conclusive can be said about it. The Lu of this village are distinguished by their spoken language, which differs from northern Thai. Also, the villagers are industrious in earning their livelihood and close ties exist between them. This way of life closely resembles that of other rural dwellers in northern Thailand where a simple lifestyle is closely intertwined with its traditions, customs, and religion. The principal occupation is farming rice and other crops like tobacco, soybeans, and vegetables. Agricultural techniques and modes of production are

being upgraded continually. It can thus be seen that the Ban Huang Luang Nua villagers are prepared to further develop themselves. Adding to their education in the local school and to additional training from various governmental agencies the villagers have cooperated so satisfactorily that the village has been selected as a model development village.

PAYAP UNIVERSITY

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	คำนำ	1
	วัตถุประสงค์	3
	ขอบเขตในการศึกษา	3
	วิธีการศึกษา	4
	การศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2	ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเมืองหลวง	6
	— สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน	6
	— ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน	7
	— ประชากรและภูมิหลัง	8
	— ประวัติการตั้งหมู่บ้านเมืองหลวง	12
บทที่ 3	การจัดระเบียบทางสังคมของชุมชนไทลื้อบ้านเมืองหลวง	18
	— ลักษณะทางเศรษฐกิจ	19
	— ลักษณะอาชีพ	19
	— ที่ดิน	23
	— แรงงาน	26
	— การใช้เทคโนโลยี	27
	— การใช้น้ำเพื่อการเกษตร	28
	— การค้าและการตลาด	35
	— รายได้และรายจ่าย	39
	— ลักษณะการปกครองหมู่บ้าน	40
	— กลุ่มทางสังคมของชาวไทลื้อบ้านเมืองหลวง	45
	— ลักษณะครอบครัวและเครือญาติ	47
	— การศึกษา	48
	— วัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทลื้อบ้านเมืองหลวง	49

	หน้า
บทที่ 4	
การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไทลื้อบ้านเมืองหลวง	63
- สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไทลื้อบ้านเมืองหลวง	65
- ทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทลื้อบ้านเมืองหลวง	67
- ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไทลื้อบ้านเมืองหลวง	78
บทที่ 5	
บทสรุป	82
บรรณานุกรม	

.....

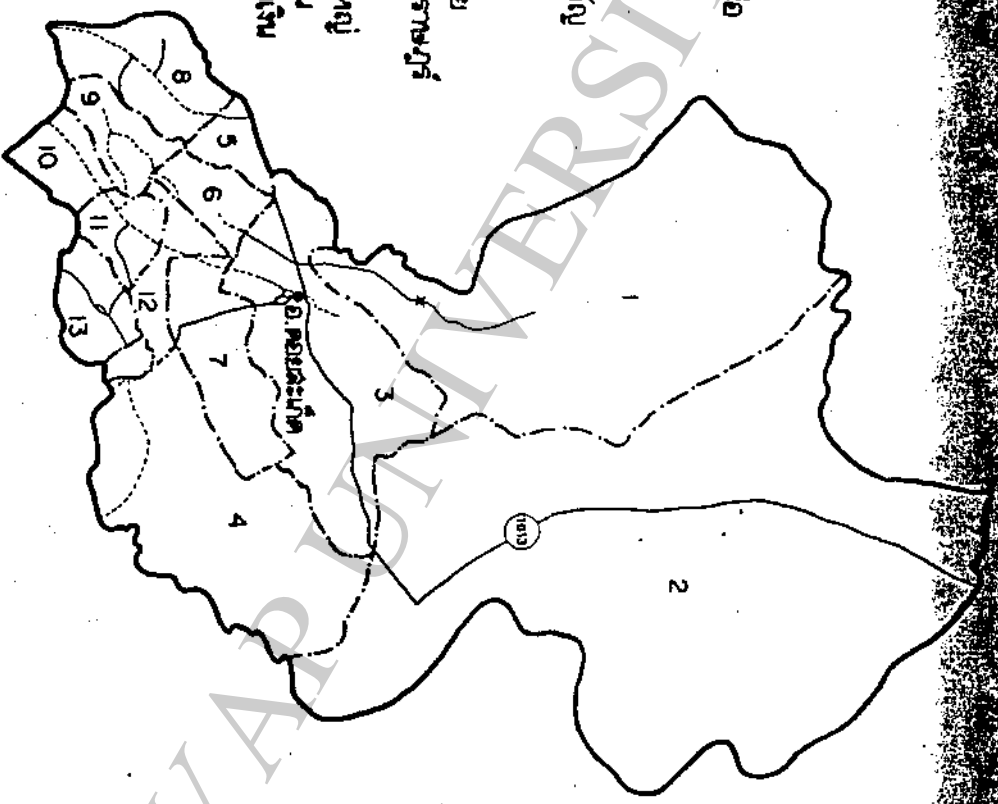
PAYAP UNIVERSITY

สารบัญ แผนที่และรูปภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1. แผนที่ตำบลต่าง ๆ ในอำเภอคอกอยสะเก็ด	ก
2. แผนที่อำเภอใกล้เคียง	ข
3. แผนที่หมู่บ้าน	ค
4. แผนที่สิบสองปันนา	ง
5. รูปถ่ายเจดีย์วัดศรีมงคลเมือง	จ
6. รูปถ่ายภายในวิหาร	ฉ
7. รูปถ่ายทางอากาศ	ช
8. รูปถ่ายคันดิน	ซ
9. รูปถ่ายกำแพง	ฅ
10. รูปถ่ายเสาหลักบ้าน	ฉุ
11. รูปถ่ายการปลูกพืชนอกฤดูการ	ฉฉ
12. รูปถ่ายแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร	ฉฉฉ
13. รูปถ่ายการประชุมชาวบ้าน	ฉฉฉฉ
14. รูปถ่ายเรือนไถลื้อ	ท
15. รูปถ่ายบริเวณ	ฑ
16. รูปถ่ายการอบรมการขึ้นไถ	ณ

แผนที่อำเภอคลองระพีพัฒน์แสดงเขตการปกครองและถนนที่หลักชัย

- 1 ค. ลวงเหนือ
- 2 ค. บ้านเชียง
- 3 ค. เข่งค้อย
- 4 ค. แม่โียง
- 5 ค. ตลาดขวัญ
- 6 ค. บ้านสาม
- 7 ค. บ้านโอง
- 8 ค. สันปูเฒ่า
- 9 ค. สำราญราษฎร์
- 10 ค. แม่คือ
- 11 ค. ตลาดใหญ่
- 12 ค. ลำไ้บ้าน
- 13 ค. แม่ไ้ยเงิน

สัญลักษณ์

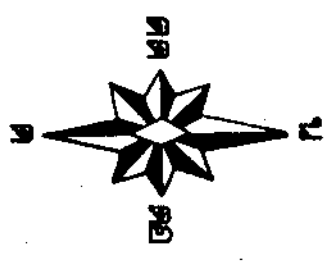
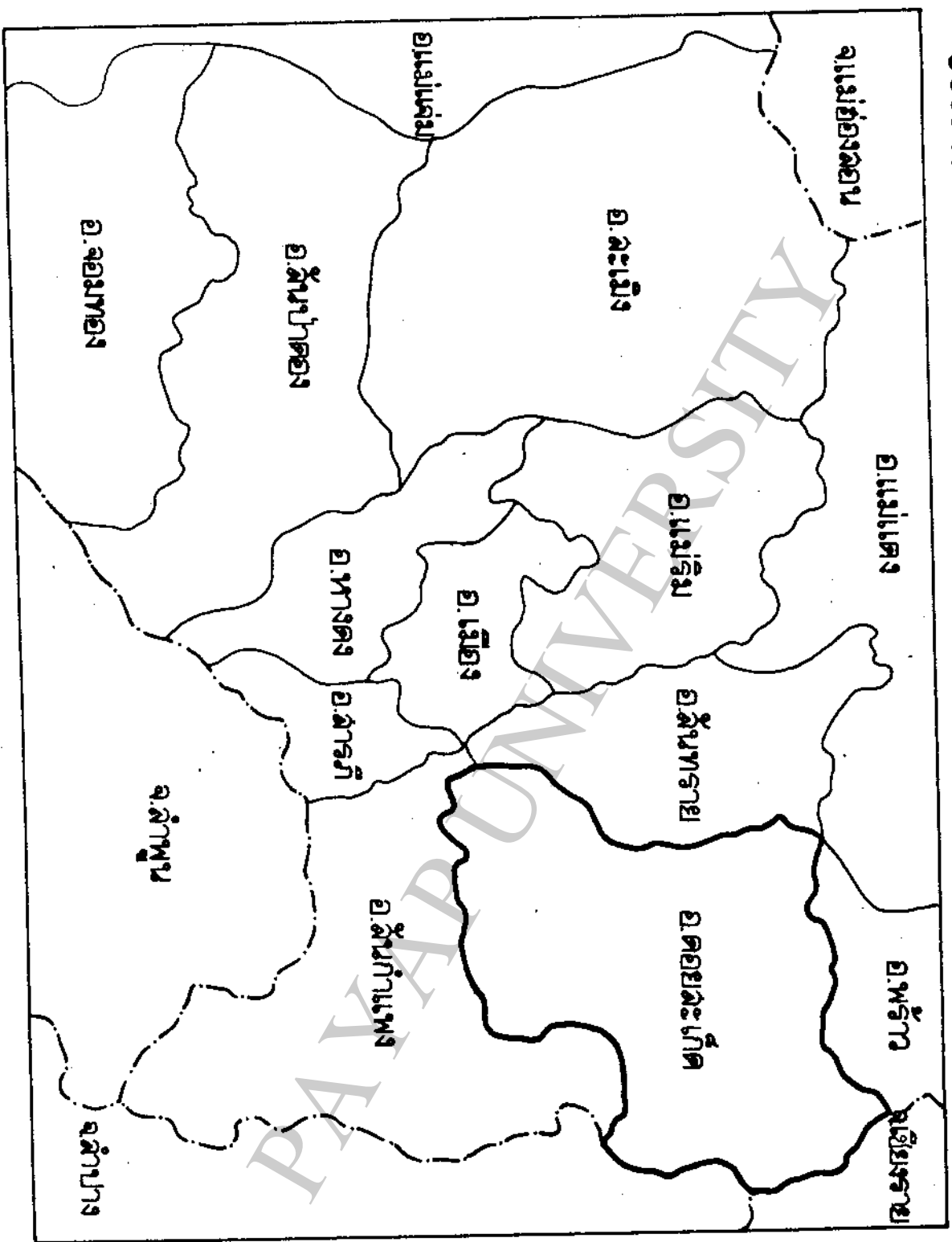
- เขตตำบล
- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนนสายอื่น
- ถนนสายอื่น
- สะพาน

มาตราส่วน 1 : 200,000

ที่มา ข้อมูลและรายการแผนที่ของ ค. พุทธรักษา
 อดีตนายกเทศมนตรี
 สนิทประเสริฐ

NR 7/2/28

แผนที่แสดงเขตอำเภอตอลงละแ้วและอำเภอสุไหงโกทิง

สัญลักษณ์

--- เขตจังหวัด

— เขตอำเภอ

มาตราส่วน

1 : 500,000

พ.ศ. 5/2/28